

KvÄkar - tidskrift

Nr 4 2005
Ärgång 57

Jean Zaru:

Att tjÄna Gud
i en vÄrld i
förendring s 4

Möte för klarhet - vad, när och hur s 20

Gunnar Sundberg till minne s 27

I detta nummer:

<i>Kära läsare!</i>	3
<i>Att tjäna Gud i en värld i förändring</i>	4
<i>Nya böcker:</i>	19
<i>Möte för klarhet</i>	20
<i>Gunnar Sundberg</i>	27
<i>Bokanmälan:</i>	29

Omslagsbild: Jean Zaru, från FWCC i London.

Innehållet i artiklarna i detta nummer redogör vi kortfattat för och kommenterar i redaktionsrutan på nästa sida.

**kväkar -
tidskrift**

Tidigare Nordisk Kväkartidskrift årg. 1-25, ISSN 0245-06005

Pg 35 84 99-2, Box 9166, 102 72 STOCKHOLM, fax 08-668 68 16

Utgiven av Vännernas Samfund i Sverige.

Författarna svarar ensamma för de åsikter som framförs i artiklarna

Prenumerera för 2006 genom att sätta in **140 kr** på pg 35 84 99-2, för Norden **165 kr** och utanför Norden **190 kr**. Lösnummerpris **40 kr**.

Adressändringar och förfrågningar om **prenumeration** sänds till Tofte Frykman, Frihamra 5704 B 762 92 RIMBO.

Manusstopp sista februari, april, augusti och oktober.

Redaktion: Tofte Frykman, redaktör, Frihamra 5704 B, 762 92

RIMBO, 0175-604 25, e-brev: kt@kvakare.se, Ingmar Hollsing (bitr.

redaktör och ansv. utgivare), Vångavvägen 26, 513 32 FRISTAD, 033-12 27 72 e-brev: ihollsing@home.se

Redaktionskommitté: Redaktionen samt Kait Bessing, Lars Longueville, Ulla Lovén.

Kära läsare!

Till många Vänners glädje fick vi i augusti besked om att kväkaren Jean Zaru, som bor i Ramallah i Palestina, tilldelats Kristna Fredsrörelsens ickevåldspris för år 2005. Hon har i många år arbetat internationellt för fred och rättvisa, och var huvudtalare vid kväkarnas Världskommittés Treårsmöte i Nya Zeeland. Naturligtvis skyndade vi oss att översätta och publicera hennes mycket uppmärksammade tal därifrån på svenska.

Många i Sverige är intresserade av förhållandet mellan Israel och Palestina, men det är inte så ofta som man får en självupplevd ögonblicksbild av hur det är att leva som kristen fredsvän och samtidigt medborgare i ett samhälle där konflikten markerar sin närvaro varenda dag. I vardagens alla göromål som de utförs och upplevs, liksom i sinnet hos var och en – Israel som Palestinier.

Ofta ställs man inför frågor och problem som man inte vet hur man skall hantera. I den tidiga kväkarrörelsen upptäckte man att "Ljuset" kunde vara till stor hjälp även här. Att tillsammans med andra söka "klarhet" gav nya och häpnadsväckande resultat. Nya insikter tack vare att man dryftade sina frågor och problem i en form där utrymme även gavs för Ljuset att bidra till klarheten. Metoden har bearbetats och anpassats för dagens förhållanden av Samfundsäldste och vi publicerar deras tankar och råd kring hur, när och varför man ofta kan ha nytta av ett "Möte för klarhet" i livets olika skeden. Inte bara för att lösa konflikter, men även då.

Vår Vän Gunnar Sundberg har under många år troget bidragit med artiklar till KT. Nu har den rösten tystnat. Ingmar Hollsing ger utifrån sina studier i svenska kväkares historia en snabb överblick av hans liv och några av alla de frågor som Gunnar lade ner sitt stora och varma engagemang i.

Några bokanmälningar av nyutkommen kväkarlitteratur på engelska finns även med i detta nummer. Liksom också en fin liten dikt av Nicklas Adamsson.

Till slut, nu är detta vårt sista nummer för 2005. Glöm inte bort att förnya din prenumeration för 2006. Vi återkommer då med nya krafter. Och Du, varför inte ge bort en gåvoprenumeration som julklapp?

Tofte Frykman, redaktör

Att tjäna Gud i en värld i förändring

Jean Zaru var huvudtalare vid Vännernas Världskommittés Treårsmöte i Auckland, Nya Zeeland 2004. Översatt av Tofte Frykman.

Inledning

Jean Zaru fick i år Kristna Fredsrörelsens ickevåldspris för 2005, utdelat på Svenska Kyrkans internationella samling "Världens Fest" i Västerås den 27 augusti. Ur prismotiveringen saxar vi: " för ett livslångt engagemang för ickevåld och en rättvis fred mellan palestinier och israeler. Som kväkare har Jean fört vidare uppdraget att skapa rättvisa och fred jämte kallelsen att se något av Gud i varje människa. Jeans vittnesbörd om en levande ickevåldskultur har lämnat och lämnar djupa spår i den internationella rörelsen för fred och hos såväl muslimer, judar som kristna."

Jean håller ofta föredrag om kampen för Palestinas befrielse och var huvudtalare vid Vännernas Världskommittés Treårsmöte i januari 2004 i Auckland, Nya Zeeland. Hon är ombud för kväkarmötet i Ramallah, Palestina, som ingår i Mellersta Österns Årsmöte.

Under många år har Jean undervisat i religion och etik vid Vännernas skolor i Ramallah. Hon har varit ordförande för YWCA (Young Women's Christian Association, på svenska KFUK) i Jerusalem och styrelsemedlem för YWCA i Jordanien och YWCA i Palestina. Jean är en av grundarna till Sabeel, ett ekumeniskt palestinskt centrum för befrielsesteologi i Jerusalem, och är nu dess vice styrelseordförande. Hon är också styrelsemedlem i Wi'am Conflict Resolution Center i Betlehem.

Hon var vice ordförande för världens YWCA 1983-1991. Jean har varit medlem i Världskyrkorådets centralkommitté 1975-1983 och 1981-1991 var hon medlem i dess arbetsgrupp för dialog mellan trosamfund. Hon har två gånger utsetts till medlem i International Council for the World Conference for Religion and Peace. Jean bjöds in som Dorothy Cadbury fellow till Selly Oak Colleges 1993, och vidare

till en termin vid Hartford Seminary under 1992.

”Må Guds frid, nåd och välsignelse tillkomma er”

Sysstrar och bröder, jag har kommit, från hjärtat av Palestina – ett land belägrat och kränkt av israelisk militär-ockupation, för att vara tillsammans med er idag. Jag har med mig mitt Palestina, ett torterat land som hålls i fångenskap. Var och en av oss tar med sig sin egen historia till vårt möte, vår egen erfarenhet, vårt eget sammanhang, som berättar om hur vi ser på världen och vår plats i den som Vänner. När vi lyssnar som djupast och öppet delar med oss, lär vi av varandra och vår vision breddas och fördjupas.

Mitt folks historia är en historia om mänsklig oförrätt och mänskligt hopp. Jag berättar en historia om uteslutning, om förnekande av grundläggande mänskliga och samhällliga rättigheter. Ändå kommer jag med budskap om hopp. Ett budskap som förkroppsligas i viljan och kraften hos alla dem som vägrar att ge efter för förtryckets, våldets och orättvisans krafter, herraväldets strukturer, kolonialism och främmande ockupation.

Situationen i Palestina påverkar alla våra resurser: materiella, mentala, känslomässiga och andliga. I själens mörkaste natt, behöver vi

er bekräftelse och handling, i synnerhet som regeringar och maktstrukturer har svikit oss för sin maktpolitik, bristande vilja och kortsiktiga egenintresse.

Dagens stämning i Jerusalem är mycket laddad, och läget i det Heliga Landet är mycket mera komplext än det som Lukas berättar om från det första århundradet. Till och med min identitet som palestinsk kristen är svår att förklara för någon som lever utanför mitt nära sammanhang. För att inte tala om min identitet som kväkare. När jag talade i USA och presenterade mig som palestinsk kväkare kallade folk det för ”det absurdaste av absurditeter”. Jag vet inte varför, men det är så vi uppfattas. Jag är kristen och palestinier. En del av min identitet kan inte skiljas från den andra. Man hänvisar ofta till oss palestinska kristna som en utbrodering på vår folkstam. Men man kan inte ta ifrån oss att vi är en sammanvävd och integrerad del av hela samhället.

Fastän vi är dagens arvtagare till Jesu lärjungar i Jerusalem och trots vårt rikliga bidrag till Mellanöstern, har vi blivit något okänt, icke erkänt och bortglömt i stora delar av världen. Mycket få människor vet om att det finns kristna i Mellanöstern och i Palestina. Eftersom vi är så få tror man att vi är ett resultat av västerländska missionärers verksamhet.

Vi är en väl utbildad gemenskap med djupa historiska rötter, en gemenskap som tyvärr minskar för varje dag som ett resultat av politiska och ekonomiska påtryckningar. Vår framtid är oviss, påtryckningarna är enorma.

Eftersom vi är en del av vårt samhälle, inte utanför det, är det en daglig utmaning att vara trofasta, att vittna om vår tro i dessa ytterst ödesdigra omständigheter där våra rättigheter, som palestinier, inte garanteras. Vi står tillsammans med våra muslimska systrar och bröder på tillvarons marginal i Palestina och vi delar en gemensam verklighet med förlängt lidande där vi samarbetar i hopp om en ljusare framtid.

Med detta har jag kommit till er från världens ände, från Jerusalem och Judéen, på en verklig pilgrimsfärd, för att dela med mig av min historia och för att vittna om det jag känner av och upplever varje dag. Jag har rest från mitt hemland till den plats där vi kan mötas, som Vänner från världens olika avlägsna hörn, för att reflektera över vad det innebär att vara trofasta vittnen i vår strävan att stå till Guds tjänst i en värld som förändras.

Vad har vi gemensamt i all vår mångfald?

Men ni skall få kraft när den heliga anden kommer över er,

och ni skall vittna om mig i Jerusalem och i hela Judéen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns". (Apg. 1:8)

Hur upplever vi maktens väsen i vår värld? Hur upplever vi den kraft vi får när helig Ande kommer till oss? Vad krävs att vi vittnar om?

Medan jag sökte efter svar på dessa frågor och förberedde mig för att dela med mig till er, blev jag oerhört tilltalad av en skrift av Edicio de la Torre med titeln A Meditation on Walls. Låt mig få börja med att dela den meditationen med er så tror jag att ni i fortsättningen kommer att känna igen hur murar är både en metafor och en verklighet för oss. Jag tror ni inser att det blir centralt i vårt vittnesbörd att riva murar.

En meditation om murar¹

Det finns murar som delar en nation och ett folk, som Korea.

Ideologiska murar, byggda av stormakter; som får bröder och systrar att se varandra som annorlunda, som fiender.

I Sydafrika är apartheid en mur mellan raser.

Den blev mest synlig där, andra länder har sina egna rasmurar.

*Ensidiga murar finns mellan
Nord och Syd.*

*Länder i Nord kan komma in
hos Syd.*

*För att investera och ingripa –
även invadera.*

*Syd möter protektionisternas
murar.*

*(Därför är en del av våra Vänner
inte hos oss idag.)*

*Nords murar reser sig högre och
högre
mot invandrare och flyktingar.*

*Det finns murar mellan för-
tryckta nationer och folk.
Gamla murar som de ärvt eller
valt att behålla:*

*Nya murar som de byggt mot
varandra.*

*Det finns murar
som kyrkor konkurrerar om att
bygga
som försöker stänga in och sätta
gränser
för Guds frälsande kraft och
nåd.*

*Det finns murar så nära att vi
inte ser dem
alltför smärtsamma för att se i
vitögat.
Murar som är bekvämast att be-
hålla.
Mellan män och kvinnor, inom
familjer,
bland vänner och kamrater
i kampen för rättvisa, fred
och skapelsens okränkbarhet.*

*Vad gör vi med murar?
Erkänner att de finns och inte
försvinner så lätt?*

*Men om murar har byggts av
människor,
kan människor också riva dem.
Kanske inte alla på en gång,
med en trumpetstöt som i*

*Jeriko,
men genom några genombrott,
nog med öppningar.*

*Vi tackar Gud för murar som
rasat.*

*Och för dem vars tro kämpade
på när murar tycktes eviga,
vars blod markerar var de gav
sina liv,
mot muren.*

*Edicio de la Torre, Filippinerna
1990.*

*Vilka murar stöter du på i ditt
liv, kanske även murar som du
hjälp till att bygga?*

För över 50 år sedan kastades det palestinska folket ut ur historien, vår identitet förnekades, och vår rent mänskliga, kulturella och historiska verklighet undertrycktes. Vi blev offer för en grym myt: "ett land utan människor för ett folk utan land". Och vi är fortsatt offer för en särskild dagordning – en dagordning som inkräktade på våra rättigheter, våra landområden och som till och med konfiskerade vår egen historia.

Mer än 500 byar förstördes i det som blev Israel, vilket ledde till att i hundratusental palestinier blev antingen flyk-

tingar eller omplacerade. Idag utgör palestinerna världens största och äldsta flyktingproblem. Vi är fler än fem miljoner som väntar på att få återvända hem. De som stannade kvar i vad som senare blev staten Israel fortsätter att uppleva utestängande och diskriminering i sitt historiska hemland. De av oss som råkade under israelisk ockupation 1967 på Västbanken, Gazaremsan och i Östra Jerusalem har sedan dess varit utsatta för en unik kombination av militär ockupation, bosättarkolonisation och systematiskt förtryck.

Jag har levat hela mitt liv i Ramallah, varav mer än halva under israelisk ockupation. Det har aldrig varit så svårt som det är idag. Medan israeliska trupper hopas på de ockuperade områdena och belägringen blir allt mera effektiv, blir vi allt mer utsatta för ihållande granatbeskjutning, slumpvis beskjutning, politiska lönnmord, utgångsförbud, utarmning (där två tredjedelar av befolkningen lever på mindre än 15 kr om dagen), kidnappningar, fängslanden, nedrivna hus, olaglig konfiskation av

”Idag utgör palestinerna världens största och äldsta flyktingproblem. Vi är fler än fem miljoner som väntar på att få återvända hem.”

våra jordar och vattentillgångar samt förstörelse av våra återstående skördar och träd.

Det finns tusentals palestin-

ska politiska fångar i israeliska fångelser. Flera tusen av dem hålls utan åtal eller rättegång. En del är barn. Mer än 10 000 hem på ockuperade palestinska territorier har demolerats sedan ockupationen började, vilket lämnat tiotusentals utan tak över huvudet. Israeliska bosättningar har vuxit upp som koloniala svampar, till åtminstone 214 stycken på Västbanken och 18 i Gaza. Gaza är det mest överbefolkade området på jorden. Nyligen tillkännagav staten Israel sina planer på att väsentligt öka antalet bosättningar också på de ockuperade syrisk Golanhöjderna. Och sedan säger de, att *vi* egentligen inte vill ha fred! Verkligheten på marken säger något annat. För att ansluta dessa illegala bosättningar, i synnerhet på Västbanken, och för att omöjliggöra en livskraftig, oberoende palestinsk stat, har det byggts omkring 350 km motorväg och kringfartsvägar på konfiskerad mark. Alla dessa åtgärder är illegala enligt internationell lagstiftning, nämligen fjärde Genèvekonventionen. Förenta Nationerna hänvisar också till att begränsning

av rörelsefriheten är en av huvudbestraffningarna som förnekar oss det mesta av våra grundläggande mänskliga rättigheter. Vi har över 400 kontrollstationer (checkpoints) på Västbanken. Dessa innebär att vi inte kan använda vägarna för att resa mellan en palestinsk by och nästa.

Jag ska bara ge er ett exempel – hur jag var tvungen att resa för att kunna lämna landet. Jag kan inte resa från Tel-Aviv. Därför måste jag åka till Jordanfloden, ta bron över och flyga ut från Amman. Jeriko ligger tjugofem minuter från min hemstad Ramallah. Det tar sex timmar att ta sig dit. Jag får inte använda vägarna. Jag får ta tre taxi, en lång ridtur på en åsna, och en två kilometers promenad, färdas långsamt efter bergen. Detta sker inte av säkerhetsskäl, utan som förödmjukelse, så att folk ska överge sitt land och inte stanna där. När jag åkte från landet var det med sådana svårigheter att när jag avslutat min föredragsturné i början av december återvände jag inte. Min son sade till mig: ”Mamma, om du kommer tillbaka till Palestina nu kommer du inte att hinna med att köpa alla tillstånd och gå igenom samma pärs igen, om du ska hinna till mötet”. Därför stannade jag kvar i USA, flög tillbaka via Jordanien och kom så hit till er nu.

Kränkningarna av våra mänskliga, politiska, sociala och miljömässiga rättigheter bara ökar i antal och skärpa. Det kanske farligaste just nu är den skiljemur som Israel nu bygger, och som uppenbart kränker alla dagens fredsplaner, inklusive vägkartan till fred, och som åsidosätter varje rättighetsbaserat ramverk som kunde lösa konflikten. Mer än en kvarts miljon palestinier kommer att påverkas av denna apartheidmur som skapar djupa snitt in i vad som var palestinska territorier före 1967. Hittills har 102 350 träd dragits upp med rötterna och mer än 11 000 människor är fångade i ingenmansland mellan muren och staten Israel och därmed avskurna från det övriga palestinska samhället.

Under den första fasen av murens byggande har över 12 000 ha av palestinskt land omvandlats till ”stängda militära zoner”. Var och en som påträffas i någon av dessa zoner kan bli skjuten. 50 palestinska byar kommer dessutom snart att befinna sig på den israeliska sidan om muren, annekterade eller skilda från sin jordbruksmark. Medan bygget av muren pågått – de nu har startat runt Ramallah där jag bor – har det förekommit demonstrationer av israeliska fredsgrupper, den internationella solidaritetsrörelsen och palestinier. En del av deltagarna har blivit besku-

tna under sina fredliga demonstrationer. Det pågående bygget kommer även i fortsättningen att leda till att privat egendom konfiskeras och

förstörs. Familjer görs hemlösa och utan fri tillgång till sina vattenbrunnar. Dessutom har omkring 35 000 meter vattenledningar förstörts, mitt under en regional vattenkris. Vattenledningarna hade byggts med bidrag från Europeiska unionen. EU klagade hos Israels regering, men ingen bryr sig. I tillägg till allt det umbärande och utarmning denna mur utgör och medför, ligger dess stora betydelse i det faktum att den i huvudsak kommer att omöjliggöra en angränsande, livskraftig och fri palestinsk stat. Utan tvekan upplever vi många olyckor.

Vårt land håller på att bli ett jättelikt fängelse och en enorm begravningsplats. Folket, jorden, träden och bostäderna har behandlats brutalt. Fruktan och otrygghet har ersatt barmhärtighet och tillit. Relationerna har blivit hårda och spända. När nästan varje aspekt av livet begränsas av förtryck och förödmjukelse, så minskas det moraliska utrymmet. Vår sanna mänsklighet hotas och våra barn får svårt att hitta förebilder. Folk är trötta

”Vårt land håller på att bli ett jättelikt fängelse och en enorm begravningsplats. Folket, jorden, träden och bostäderna har behandlats brutalt.”

och deprimerade. De blir traumatiserade av det våld som vidmakthålls mot dem och påverkar deras fysiska och psykiska hälsa.

Mina landsmän behöver tid för att sörja, för att läka sina sår, för att de skall kunna lugna sina barn och för att finna mat för dagen.

Jag har lagt märke till att det mest grundläggande slaget av be-
drägeri i detta sammanhang består i skapandet av en falsk symmetri mellan ockupant och ockuperad, mellan förtryckare och förtryckt eller offer. Det våld som den mäktiga israeliska ockupationsarmén använder med skarp ammunition, tanks och bestyckade krigshelikoptrar jämföras i bästa fall med de palestinska civilas våld när de protesterar mot diskriminering och fortsatt förlust av rättigheter, mark och liv. Dessutom, om vi inte är tacksamma för detta slags ockupation, kolonisering och isolerade bantustaner under Israels apartheidssystem, då bankas vi till underkastelse.

För mig är detta uppenbart: Israels militära ockupation av Västbanken, Gaza och östra Jerusalem måste upphöra. Den förblir det mest genomträngande slaget av våld, såväl direkt som strukturellt, är ett

brott mot mänskliga rättigheter och ett omoralisk förslavande av en hel nation. Den utgör den slutliga provokationen både på ett individuellt och kollektivt plan.

Konflikter kan bara lösas politiskt och lagligt på basis av jämlika rättigheter och internationell lagstiftning. Alla borde, utan dubbelmoral, ansluta sig till Förenta Nationernas säkerhetsråds resolutioner och internationell lagstiftning. Israel står inte över lagen. Jag hoppas verkligen att den israeliska allmänheten och det internationella samfundet inser den oerhörda faran i sin nuvarande politik innan det är för sent och innan ännu mer oskyldigt blod har utgjutits. Jag hoppas också att Förenta staternas regering skall inse att dess dolda stöd och militära hjälp till Israel inte nödvändigtvis är till fördel för judarna eller Israel eller ens är i Förenta staternas regerings eget intresse.

Mitt hjärta brister inför den smärta, förödmjukelse och orättfärdighet som mitt folk fått genomlida. Såväl min livserfarenhet som mitt ekumeniska arbete på många håll i världen tvingar mig att dela med mig av min historia, om jag skall kunna vara ett trofast vittne, och också av de andliga utmaningar som vi möter i en omgivning där våld, eller hot om våld, är en ständig följeslagare.

Jag har levat under främmande israelisk ockupation i över 36 år och har uppfostrat mina tre barn och sju barnbarn i en situation där vi har förnekats rätten till självbestämmande och frihet. Hela tiden har jag ställt mig dessa avgörande frågor:

Vilket är mitt vittnesbörd? Vad är mitt samhälles och mitt folks vittnesbörd? Vilket ansvar bär vi, i ljuset av de utmaningar vi står inför?

Som palestinier tar vi del i den politiska kampen att få ett slut på den israeliska ockupationen och arbetet för lika rättigheter för alla. Vi deltar helhjärtat i vårt samhällsliv, i dess program för social verksamhet, utbildning, hälsovård och ekonomisk utveckling. För en del av dessa verksamheter har vi fått understöd från många kyrkor och länder i väst. I vårt sökande efter identitet, värdighet och ömsesidigt bistånd behöver vi ta avstånd från gamla strukturer av givande och mottagande som för med sig makt och maktlöshet. Vi borde tillsammans lära oss välsignelsen i att ge och ta emot, att ge genom att ta emot och att ta emot genom att ge. Ett sådant utbyte låter oss upptäcka varandra och det borde därför medföra ömsesidigt ansvar och öppenhet för alla.

Är det inte dags att pröva en ny modell för bistånd som ger oss ömsesidigare partnerskap?

När vi talar om demokrati och jämlikhet kan vi inte hålla tyst om kvinnornas situation i samhället. Kyrkorna borde ta en ledande roll i arbetet för social rättvisa. Den katolska teologen Rosemary Radford Ruether kallade kväkarna "feminismens moder".

Vittnar vi i alla situationer om vårt arv av jämlikhet? Hur kan vi bli bättre på detta?

Vi lever sida vid sida med våra muslimska grannar. Vi minns korstågens historia på båda sidor. Invasionen i Irak har vi fortfarande i färskt minne och hur folkets lidande fortsätter. Vårt förtryck och den israeliska ockupationen kunde inte ha varat så länge utan stöd utifrån. I förhållande till sin befolkning får staten Israel mer understöd från Förenta Staterna än någon annan stat i historien. Detta stöd, kombinerat med politiskt stöd från Förenta Staterna, gör det möjligt för Israel att stärka sitt ockupationsgrepp och att göra vår tillvaro svårare och mer omöjlig att uthärda.

Sanningen har blivit så tillkrånglad att vem som helst som vågar tala ut om rättvisa nu förknippas med terrorism, antisemitism eller – enligt någras teologi – ogudaktighet så som de förstår Guds mening

med världen. Allt detta görs i den s.k. kristna västvärldens namn. Som infödda palestinska kristna har vi inget annat val än att försvara oss mot detta och de många religiösa ledare som utnyttjar Bibeln för att försvara legitimiteten i Israels politik och beteende. Dessa kristna har skapat en koppling mellan det bibliska Israel och den moderna nationalstaten Israel. Diskrimineringens, förtryckets och fördrivandets ondska rättfärdigas i mitt land med hänvisning till texter ur bibeln. David Ben-Gurion kallade Bibeln "en helig äganderättshandling" till Palestina för det judiska folket. I en stor demonstration i Palestina nyligen sade judiska högergrupper: "Vi behöver ingen karta. Vi har redan en. Bibeln är vår karta och vi bör fortsätta kolonisera landet."

Som palestinska kristna måste vi befria vår teologi från sådana tankar. Gud är för oss en rättvisans och barmhärtighetens Gud, inte en hämndens och exklusivitetens Gud. Som palestinska kristna har vi länge varit bortglömda, till och med okända, och i synnerhet icke erkända. Vi har lidit under fördrivning, omflyttning och förtryck tillsammans med vårt folk. Vi får sedan skulden för andras historia, politik och teologi. Följaktligen blir vi som kristna palestinier utsatta för förtryck på ytterligare en nivå – de högerkristnas teologi. Det var

så jag kom i kontakt med befrielse-teologi. Inte för att jag inte hade något annat att syssla med.

Lyckligtvis finns det också många trofasta vittnen i Palestina och Israel. De kristna fredsgrupperna, medlemmar i Kyrkornas världsråds medföljarprogram och den internationella Solidaritetsrörelsen tillsammans med många lokala palestinier och israeler, liksom en del judar utanför Israel, talar alla om fred och rättvisa. Dessa är bara några exempel.

Hur kan då mina erfarenheter som palestinsk kristen bidra till den diskussion vi Vänner behöver föra för att få andens ledning i att vara trofasta vittnen?

Såväl mitt sammanhang i Palestina som mina resor runt i världen har gett mig kontakt med många religiösa traditioner. Många tänkare kämpar med religiös mångfald. Andra, som aktivisterna, arbetar med militarism, hoten mot miljön, rasism och sexism. Många arbetar från en grund i tron med frågor om fred och rättvisa. Många gånger har jag upplevt att dialogen inom den kristna traditionen mellan skilda grupper inte är lätt. Eftersom många av svårigheterna har att göra med vår uppfattning om vittnesbörd, vår uppgift och Bibeln,

”Allt detta görs i den s.k. kristna västvärldens namn.”

tror jag att vi kommer att stöta på dem i vårt arbete tillsammans.

Låt mig börja med att konstatera att jag personligen inte kan ta bibeln bokstavligt. Som jag tolkar den avslöjar bibelns berättelser människors uppfattning om Gud snarare än hela Guds verklighet. Gud är större än allt vi kan säga eller skriva om Gud. Jag menar att vi måste överge uppfattningen att bibeln kan förstås bokstavligt. Det finns många berättelser där som är problematiska, som innehåller texter om oöverträffat våld, vilka är en skymf mot all moralisk lyhördhet. Alla krafter måste sättas in på att rädda bibeln från att fungera som ett okänsligt instrument när ett folk förtrycker ett annat. Det finns en berömd bok av en irländsk präst som heter *The Bible & Colonialism*². Han talar om hur bibeln har använts som ett verktyg för förtryck snarare än befrielse i Palestina, Sydafrika och på den amerikanska kontinenten. Vid Kyrkornas världsråds möte i Nairobi 1975 gavs en afrikansk pjäs. Jag kommer ihåg en afrikansk replik: ”När kolonisatörerna kom var landet vårt och de hade Bibeln. Nu är landet deras och vi har Bibeln.” Gud verkade och var närvarande i världen långt innan det fanns kristna missionärer.

Om vi vill veta vad Gud har sysslat med i världen, så ber anden oss att hålla ögon och öron öppna för andras erfarenheter. När allt kommer omkring så handlar ande om rörelse och Guds närvaro. Anden fyller, inspirerar, undervisar, påminner och tröstar. Anden är näring för kontemplation och ger möjlighet till handling. Min kamp och eftertanke med Apostlagärningarna kapitel 1, vers 8 har lett till tankar som dessa:

Men ni skall få kraft när den heliga anden kommer över er, ...

Här betonas väntandet tydligt. Vi ska vänta tills den heliga anden kommer över oss. Rusa inte iväg, för då kommer det att vara fråga om din eller min ande, inte Guds. Arbetet på att tömma sig på det egna egots ande är väsentligt. Det är dessutom ett tufft jobb. Det innebär att fråga sig själv djupt och allvarligt: "Varför vill jag göra detta? Varför vill jag säga detta?" För det är inte allt som vi vill få sagt som med nödvändighet kommer av Guds ande. Guds ande är inte bara ett ovanligt och sällsynt tecken, utan framför allt är den kärlek och förbarmande.

... och ni skall vittna om mig i Jerusalem och i hela Judéen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns.

För mig innebär "bära vittnesbörd" något som handlar om allt

man är och det är då inte bara begränsat till ord, tal eller predikan. Det senare utgör bara en del – en liten del menar jag. Sättet man lever sitt eget liv på är så oerhört mycket viktigare. För mig måste därför sättet som jag vittnar på få skina igenom allra klarast i hur jag lever. Sättet jag lever, uppför mig och förhåller mig till andra människor säger det mesta om vem jag är i förhållande till Gud.

Får Jesus synsätt (dvs. Bergspredikan) ge eko inom mig och komma fram i mitt vanliga vardagsliv?

Det som är jag och vem jag är visar klart om jag faktiskt vittnar om Jesus eller snarare, för mig, om det handlar om någon "herre" eller tankekonstruktioner eller politiska övertygelser.

Betyder inte det att du och jag – var vi än är, oberoende av omständigheterna och i all äkthet – kunde helt omedvetet uttrycka anden som Jesus gjorde?

Chuang Tzu och andra visa kineser betonar med eftertryck att vi inte kan veta om när sanningens ande visar sig genom oss. När vi väl blir medvetna om oss själva är faran för att vårt ego blir förvirrat mycket stor. Om vi tråkigt nog inte är medvetna om oss själva, som missionärer och kristna så ofta är,

riskerar våra handlingar att bli meningslösa.

Många kristna har skilda uppfattningar om vittnesbörd och mission. På många ställen som jag besökt, handlar kyrkans uppgift att evangelisera om att få ett ökat inflytande, i sitt eget sammanhang så väl som i mitt, i sekter och nya religiösa rörelser. Berättelserna är väldigt lika, från Ryssland till Stilla havet, från Mellanöstern till Sydafrika. Kyrkorna blir störda av ett stort inflöde av kristna karismatiska och fundamentalistiska grupper och av deras aggressiva rekryteringsmetoder. Jag störs av deras teologi när de allmänt förespråkar nationalistisk eller religiös exklusivitet och kvinnors underordning. De avvisar många av de politiska och etiska värderingarna hos modern demokrati, grundläggande mänskliga rättigheter, pluralism, yttrandefrihet, och att dela makt och ansvar. Deras bokstavstolkning av bibeln är skrämmande och våldsam och, för det mesta rättfärdigas mitt förtryck och fördrivande som ett Guds påbud. Detta är allvarligt, till och med farligt.

Behöver vi inte ändra fokus i våra ansträngningar till att uttrycka en religiös vision som bidrar till en global inställning och som förespråkar en radikal, demokratisk mänsklig gemenskap med välfärd för alla? Ut-

manas inte också vi att ge uttryck för och åstadkomma en befriande andlig vision om rättvisa?

Bibelstudier måste omprövas så att de bidrar till att uttrycka andliga insikter som handlar om mänsklig värdighet, rättvisa, inkluderande och mångfald på nya sätt.

Vid många tillfällen har vittnesbörd i handling kastat tvivel över skriftens vittnesbörd. Att vittna om Kristus handlar om att följa Jesu väg och uppdrag som det uttrycks i Lukas 4:18-19:

Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att fram-bära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna året som herren har valt. (från Jes. 61:1 f.)

Hela detta budskap handlar om rättvisa i ekonomiskt, socialt, politiskt och miljösammanhang. Detta är vad vi ska ta itu med när vi vill vittna om den sanning som Jesus ofta ropade efter. Vi kan inte skilja social verksamhet från vittnesbörd, för det är vår sociala verksamhet som avslöjar hur äkta och trofast vårt vittnesbörd är inför Jesus Kristus.

I hela sin verksamhet koncentrerade Jesus sitt budskap kring Gudsriket. Jesus föreställde sig ett sam-

hülle på jorden där Guds vilja skulle vara lika fulländad som i himlen. Just på grund av detta måste det med nödvändighet handla om ett rike som byggde på kärlek och inte på makt. Dess källa är kärlekens makt, snarar än våldsam kärlek till makten. Kristi rike är sanningens rike. Som Paulus skriver i Romarbrevet 14:17:

Ty Guds rike är ... rättfärdighet (rättvisa) och frid och glädje i den heliga anden.

För att kunna arbeta för Guds rike på jorden behöver vi kraft från den heliga ande. Vi ska inte tro att anden nyligen skapades. Det är mycket möjligt att denna kraft alltid har funnits, men att människor upplever den först senare. Andens kraft gör oss till Kristus vittnen. Sådant vittnesbörd borde fungera i allt vidare cirklar, för budskapet är universellt.

Ett vittne är någon som vet, som kan ge en bild i första hand av något man sett, hört eller upplevt. Ett verkligt vittne är inte den som vittnar genom ord, utan i handling. Tillit är för mig en källa till kraft. Den leder och aktiverar, så att vi kan hitta rättvisa humana lösningar som svar på orättvisor. Hur skulle vi kunna ha något av det omdöme eller den tillit som krävs av Guds barn – som redan av nåd har del i det gudomliga liv som Kris-

tus gett oss tillgång till – utan en verklig hängivenhet för läkning och försoning i vår trasiga värld? Tillit är mer än att ha förtroende, mer än att hoppas på vad Gud kan göra utan oss. Det är aktivt deltagande i Guds verk, i uppgiften att skapa rättvisa åt alla folk. Vår uppgift är att skapa verklig rättvisa för alla – för palestinierna, men inte på israelernas bekostnad; för kvinnor men inte på männens bekostnad; för mänskligheten men inte på naturens eller moder Jords bekostnad. Hellre då, rättvisa för allt levande och för skapelsen.

Hur kan vi troget tjäna Gud i en värld i förändring?

Kan vi hitta en grund för en vidare, djupare och mer hållbar gemenskap? En som innefattar vårt gemensamma öde, vårt ekosystem? En som bekräftar vår gemensamma mänsklighet och som erkänner våra möjligheter?

Inser vi att vi är delar av samma kropp som Paulus säger? Om någon är skadad, lider alla?

Vi är alla en del av mänskligheten för vi är alla människor. Ju mer vi lär känna Gud inom oss, desto mer känner vi igen Gud i andra och växer närmare dem. Att leva med Guds ande kommer att göra oss mer

medvetna om varje levande varelse och hans/hennes värde. Då blir vi medvetna om att "den minste av dessa mina bröder" är älskad i Guds ögon. Detta medvetande kommer i sin tur att få oss att inse att hela Guds skapelse är en värld och att alla människor är Guds folk, våra grannar. Att leva med Guds ande gör att vi inte bara upptäcker våra grannar, utan det gör också att vi inte längre skadar eller kränker grannarna.

Eftersom vår krympande värld gör oss alla till nära grannar kommer vi alltmer att inse två sanningar om vår tillvaro som människor i denna världen. Den ena är att vi har olika hudfärg, livsstilar, kulturer och trosåskådningar. Den andra är att vi är oerhört lika varandra. Det finns ett väldigt vitt område av gemensamma behov och önskningar, fruktan och hopp som binder oss samman i vår mänsklighet. Vars och ens välfärd är nära sammanlänkad med alla andras välfärd.

Under århundraden har människor ägnat sig åt att söka efter livets mening, men man har vänt detta sökande till en kamp för en viss ideologi, religion, eller nation. Vår tid med ojämförliga framsteg i utbildning, vetenskap och teknologi har varit en tid med oerhört våld. Samtidigt har behovet av fantasi-full insikt, enkel förtröstan och skapande samarbete aldrig varit mer

angeläget. Kanske är nu tiden inne när vi alla kan förenas i gemensamma bekräftelser av tillvaron. Dessa kunde kanske vara:

◆ En utfästelse om att ära och respektera ras, kultur, religion och person.

◆ Ett erkännande av varje individs krav på jordens resurser, på livets nödtröft för sitt uppehälle och de mer gynnades moraliska plikt att dela med sig till de mindre gynnade.

◆ Rätten och ansvaret för var och en att få använda sina talanger, krafter och resurser för det gemensamma bästa.

◆ Engagemang för att söka efter gemensamma värderingar, hur olika de än kan komma att uttryckas, i förhoppningen att dessa värderingar skall förmå såväl individen som gemenskapen att besegra girighet, makt och egennytta.

◆ Att vi bekräftar en "närvaro", närvaron av hoppets och medkänslans ande hos alla och att våra liv därigenom kan bli mera hela, mera skapande, mera harmoniska allteftersom vi förlitar oss alltmer på den kraft som omger oss, som finns inom oss och i allt liv.

Vi kan knappast finnas till en enda dag utan att säga "ja" eller "nej" i fråga om döden eller livet, i fråga om krig eller fred. Valet är vårt. Här finns inga kompromisser. Att skjuta upp eller undvika beslut

är också ett beslut. Att kompromissa är ett beslut. Det finns inga undanflykter och detta är vår utmaning och vårt uppdrag som äkta lärjungar till Fridsfursten.

Låt oss be för att Helig Ande ska komma och göra det möjligt för kvinnor och män att nå gemenskap, från Jerusalem till världens ände.

*Herre,
gör oss till verktyg för din rättvisa.*

Gör oss till verktyg för din fred.

Gör oss till verktyg för att återupprätta din skapelse

Låt ditt rike komma, låt din vilja ske.

Noter:

1 Framförd av Edicio de la Torre 1990 vid Kyrkornas världsråds möte om Rättvisa, Fred och Skapelsens okränkbarhet, "Now is the time", Seoul, 1990.

2 *The Bible & Colonialism* by Michael Prior, CM, Sheffield Academic Press, UK, 1997.

Översättning Tofte Frykman

⌘ **Tack för ett bidrag till Kväkarhjälpfen!** ⌘

Tack vare varmhjärtade bidrag kan vi nu göra detta:

- i samarbete med europeiska Vänner underlätta situationen för utsatta i **Ramallah** på Västbanken.
- stödja ett lokalt, stort, självhjälpsprojekt i **Bangladesh**, som därmed också kan få stöd av SIDA-medel.
- stödja Vännerna i **Burundi** till att bygga ut sin "fredsskola".
- stötta handikappade ungdomar i **St Peterburg**.

(Öronmärk gärna ditt bidrag om du önskar.)

Kväkarhjälpfen, postgiro 90 80 70-6

Nya böcker:

CHECKPOINTS AND CHANCES – EYEWITNESS ACCOUNTS FROM AN OBSERVER IN ISRAEL-PALESTINE, BY KATHERINE VON SCHUBERT (2005, QUAKER BOOKS).

”Om Palestinier hade varit åsnor så skulle hela världen ha protesterat mot hur man behandlade dem.”

Det är ett uttalande som ofta upprepas av palestinerna själva enligt Katherine von Schubert.

I sin roll som frivillig observatör för kväkarnas Peace and Social Witness (i sådant som rör fred och sociala frågor) arbetade Katherine på Västbanken från oktober 2002 till januari 2003. Mycket av det hon berättar om i denna bok överensstämmer med vad Jean Zaru säger i sitt tal på annan plats i detta nummer. Katherines dagboksanteckningar handlar om hennes erfarenheter av att möta människor från båda sidor av skiljelinjen och vad som händer i vardagen blir till en upprörande läsning. Utegångsförbud, vägspärrar, förödmjukelsen, hus som schaktas bort, matbrist, självmordsbombningar, och annat som händer dagligen. Grundläggande mänskliga rättigheter förnekas. Amerikanska medel ger bränsle till fruktan och till att bygga en skiljemur – som förklarats som illegal av Internationella domstolen i Haag i juli 2004. Man vem bryr sig?

Boken kan lånas från kväkarnas bibliotek på Kväkargården. Om du alls är intresserad av kampen mellan

Israel och Palestina-, rekommenderar jag att du läser denna bok.

WHISPERS OF FAITH – YOUNG FRIENDS SHARE THEIR EXPERIENCES OF QUAKERISM. EDITED BY BLACK, KLOS, REDDY, SMITH & STACY.

A PROJECT OF QUIP, PUBLISHED JOINTLY BY QUAKER PRESS OF FRIENDS GENERAL CONFERENCE, USA AND QUAKER BOOKS OF BRITAIN YEARLY MEETING, UK. PUBLISHED 2005.

Är du en vuxen kväkare som tror att ett tolvårigt kväkarbarn inte kan berättat något för dig som du inte redan vet? Då är det tid att vakna upp och se verkligheten! Den här boken ger dig en chans att börja.

I presentförpackning får du ett fyrtiofemtal Unga Vänners, i åldern 12-20 år, andliga erfarenheter, funderingar och undringar – det är bara att packa upp. Uppfriskande ärligt och öppet berättar de om sin uppväxt med kväkare, hur de söker och finner och fortsätter att gå i andakt och växa till i anden hos en kärleksfull gemenskap – och samtidigt möta det roliga, glädjen, förtvivlan och bedrövelsen på vägen.

Men jag ska inte förstöra glädjen för någon genom att avslöja mer om hur det går. Man måste läsa boken själv, och den kan man hitta på Kväkargårdens bibliotek.

Sue Glover Frykman